

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Економічний факультет

Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Методичні рекомендації
для виконання практичних робіт
з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік»
для здобувачів вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові»,
07 «Управління та адміністрування»
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Кропивницький – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Економічний факультет

Кафедра “Аудит, облік та оподаткування”

Методичні рекомендації
для виконання практичних робіт
з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік»
для здобувачів вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові»,
07 «Управління та адміністрування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Затверджено на
засіданні кафедри
аудиту, обліку та оподаткування
протокол № 19 від 08.06.2022 р.

Методичні рекомендації для виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік» для здобувачів вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові», 07 «Управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти /Автори-укладачі: Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Назарова Г.Б. – Кропивницький: ЦНТУ, 2022 р. – 41 с.

Рецензент:

Шалімова Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор

Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод.

Питання для обговорення:

1. Характеристика господарського обліку, його виникнення та розвиток.
2. Види господарського обліку та їх методологічна єдність.
3. Вимірники, що застосовуються в обліку.
4. Вимоги, що пред'являються до бухгалтерського обліку.
5. Бухгалтерський облік як елемент господарського обліку: сутність, мета та відмінності від інших видів обліку.
6. Функції та завдання бухгалтерського обліку.
7. Виникнення господарського обліку.
8. Розвиток господарського обліку та подвійної бухгалтерії в Європі.
9. Становлення та розвиток основних облікових прийомів та методів.
10. Роль бухгалтера в сучасних умовах.
11. Професія бухгалтера, її становлення та розвиток.
12. Бухгалтерський облік як інформаційна система.
13. Бухгалтерський облік як функція управління.
14. Користувачі бухгалтерської інформації.
15. Ієрархія нормативно – законодавчих документів та система регламентування бухгалтерського обліку в Україні.
16. Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», як нормативний документ першого рівня, що регламентує бухгалтерський облік.
17. Правила (стандарти) бухгалтерського обліку та їх місце в законодавчому регламентування бухгалтерського обліку в Україні.

Тема 2. Бухгалтерський баланс

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність та економічне значення балансового методу.
2. Дайте характеристику будови бухгалтерського балансу.
3. Якою є структура активу балансу? Якою є структура пасиву балансу?
4. Як впливають господарські операції на баланс?
5. Назвіть типи господарських операцій.
6. Необхідність балансу як елементу методу бухгалтерського обліку.
7. Порівняльний аналіз структури балансу у вітчизняній та світовій практиці.
8. Чому різні типи господарських операцій впливають на величину і структуру балансу?
9. Перспективи розвитку теорії бухгалтерського балансу як елементу методу бухгалтерського обліку.

Вправа 1. Які з перелічених статей належать до активу, а які до пасиву?

Статутний капітал, запаси, дебіторська заборгованість, короткострокові кредити банків, поточні фінансові інвестиції, векселі видані, грошові кошти, будівлі, споруди, резервний капітал, цільове фінансування, векселі отримані, доходи майбутніх періодів, позика банку, прибутки, заборгованість покупців.

Вправа 2. Розподіліть активи на оборотні й необоротні: виробничі запаси, основні засоби, грошові кошти в касі підприємства, незавершене виробництво, готова продукція, довгострокова дебіторська заборгованість, малоцінні та швидкозношувані предмети, будівлі та споруди, довгострокові фінансові інвестиції, товари, тварини на вирощуванні та відгодівлі, земельні ділянки, напівфабрикати, паливо, гудвіл, транспортні засоби, короткострокові векселі одержані.

Вправа 3. Що з наведеного нижче належить до оборотних активів, а що — до необоротних?

Мастило машинне, фарба, автомобіль, товари відвантажені, гроші в касі, паливо, вугілля, верстати, цвяхи, комп'ютер, будинок фірми, заборгованість підзвітних осіб, сталь листовая, грошові кошти на поточному рахунку, незавершене виробництво, напівфабрикати, допоміжні матеріали.

Вправа 4. Розподіліть господарські засоби підприємства за ступенем ліквідності: грошові кошти в касі підприємства, виробничі запаси, нематеріальні активи, цінні папери, довгострокові фінансові інвестиції, готова продукція, малоцінні та швидкозношувані предмети, довгострокова дебіторська заборгованість, товари, дебіторська заборгованість, поточні фінансові вкладення, основні засоби, витрати майбутніх періодів, незавершене будівництво.

Вправа 5. На підставі нижченаведених даних з'ясувати зміст операцій, наслідки яких представлені в таблиці.

Стаття балансу	С-до	Операції (суми в тис. грн.)								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Актив										
Будівлі та споруди	500	500	535	535	535	533	533	533	533	533
Обладнання	230	230	230	230	230	230	230	233	233	233
Запаси	113	140	140	150	150	150	150	150	145	145
Заборгованість покупців	143	143	143	143	130	130	130	130	130	130
Авансові виплати	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
Рахунок в банку	37	37	37	37	50	50	42	30	20	20
Готівка	9	9	9	9	9	9	9	9	9	3
<i>Разом</i>	<u>1059</u>	<u>1086</u>	<u>1121</u>	<u>1131</u>	<u>1131</u>	<u>1129</u>	<u>1121</u>	<u>1112</u>	?	?

Пасив										
Капітал	730	730	730	740	740	738	738	729	724	720
Позика	120	120	155	155	155	155	155	155	145	145
Заборгованість перед поставальниками	168	195	195	195	195	195	187	187	187	185
Цільове фінансування	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41
<i>Разом</i>	<u>1059</u>	<u>1086</u>	<u>1121</u>	<u>1131</u>	<u>1131</u>	<u>1129</u>	<u>1121</u>	<u>1112</u>	?	?

Задача 1.

Визначити тип балансових змін при здійсненні господарських операцій.

Операція 1. Отримано в касу підприємства з його поточного рахунка готівку для виплати заробітної плати працівникам у сумі 40 000 тис. грн.

Скорочений баланс на початок і кінець звітного періоду, тис. грн.

Найменування статей	Сума на початок періоду	Зміни	Сума на кінець періоду
АКТИВ			
Основні засоби	750 000		
Запаси	120 000		
Незавершене виробництво	59 000		
Розрахунковий рахунок	120 000		
Готівка	1 000		
Валюта балансу			
ПАСИВ			
Зареєстрований (пайовий) капітал	560 000		
Прибуток	199 000		
Резервний капітал	70 000		
Кредити банків	100 000		
Постачальники	121 000		
Валюта балансу			

Операція 2. За рішенням зборів засновників підприємства частку прибутку в сумі 90 000 тис. грн розподілено на збільшення статутного капіталу.

Скорочений баланс на початок і кінець звітного періоду, тис. грн.

Найменування статей	Сума на початок періоду	Зміни	Сума на кінець періоду
АКТИВ			
Основні засоби	750 000		
Запаси	120 000		
Незавершене виробництво	59 000		
Розрахунковий рахунок	120 000		
Готівка	1 000		
Валюта балансу			
ПАСИВ			
Зареєстрований (пайовий) капітал	560 000		
Прибуток	199 000		
Резервний капітал	70 000		
Кредити банків	100 000		
Постачальники	121 000		
Валюта балансу			

Операція 3. Від постачальників надійшли й були оприбутковані запаси на суму 70 000 тис. грн.

Скорочений баланс на початок і кінець звітного періоду, тис. грн.

Найменування статей	Сума на початок періоду	Зміни	Сума на кінець періоду
АКТИВ			
Основні засоби	750 000		
Запаси	120 000		
Незавершене виробництво	59 000		
Розрахунковий рахунок	120 000		
Готівка	1 000		
Валюта балансу			
ПАСИВ			
Зареєстрований (пайовий) капітал	560 000		
Прибуток	199 000		
Резервний капітал	70 000		
Кредити банків	100 000		
Постачальники	121 000		
Валюта балансу			

Операція 4. Перераховано підприємством з поточного рахунка в банку заборгованість за раніше отриманим кредитом на суму 100 000 тис. грн..

Скорочений баланс на початок і кінець звітного періоду, тис. грн.

Найменування статей	Сума на початок періоду	Зміни	Сума на кінець періоду
АКТИВ			
Основні засоби	750 000		
Матеріали	120 000		
Незавершене виробництво	59 000		
Розрахунковий рахунок	120 000		
Готівка	1 000		
Валюта балансу			
ПАСИВ			
Зареєстрований (пайовий) капітал	560 000		
Прибуток	199 000		
Резервний капітал	70 000		
Кредити банків	100 000		
Постачальники	121 000		
Валюта балансу			

Задача 2 (наскрізна).

1. Визначити до якої частини балансу відносяться запропоновані умовою задачі господарські засоби та джерела їх утворення.

2. Скласти баланс підприємства.

1. Залишки по синтетичних рахунках на початок місяця ТОВ «Прогрес».

Номер та назва рахунка	Сума, грн.	А или П
10 «Основні засоби»	245000	
12 «Нематеріальні активи»	17000	
13 «Знос необоротних активів»	87000	
20 «Запаси»	10500	
23 «НЗВ», в тому числі:	80000	
- виріб А	50000	
- виріб Б	30000	
26 «Готова продукція»	16000	
30 «Готівка»	250	
31 «Поточний рахунок»	150000	
372 «Розрахунки з підзвітними особами»	310	
40 «Зареєстрований (резервний) капітал»	324850	
42 «Додатковий капітал»	59710	
60 «Короткострокові позики»	40000	
66 «Розрахунки по оплаті праці»	7500	

БАЛАНС

на _____ 20__ р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900		

АЛГОРИТМ ЗАПОВНЕННЯ БАЛАНСУ

форма 1

Стаття	Код рядка	Вихідні данні (Формула або сальдо рахунків)
АКТИВ		
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	1000	Залишкова вартість нематеріальних активів: ряд. 1001 – ряд. 1002
первісна вартість	1001	Дт 12
накопичена амортизація	1002	(Кт 133)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	Дт 15 (придбанні будівельні матеріали, конструкції, обладнання та комплектуючі, які підлягають монтажу)
Основні засоби	1010	Залишкова вартість основних засобів: ряд. 1011 – ряд. 1012
первісна вартість	1011	Дт 10 (крім Дт 100), Дт 11
знос	1012	(Кт 131, 132)
Інвестиційна нерухомість	1015	Дт 100 (якщо інвестиційна нерухомість рахується за справедливою вартістю) або ряд. 1016 - ряд. 1017 (якщо облік здійснюється за первісною вартістю)
<i>первісна вартість</i>	<i>1016</i>	<i>Дт 100</i>
<i>знос інвестиційної нерухомості</i>	<i>1017</i>	<i>(Кт 135)</i>
Довгострокові біологічні активи	1020	Справедлива вартість або залишкова вартість довгострокових біологічних активів: Дт 161, 163, 165, якщо обліковуються за справедливою вартістю Дт 162, 164, 166 мінус Кт 134, якщо обліковуються за первісною вартістю
Первісна вартість	<i>1021</i>	<i>Дт 162, 164, 166</i>
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	<i>1012</i>	<i>(Кт 134)</i>
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	Фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі: Дт 141
інші фінансові інвестиції	1035	Частка в статутному капіталі, облігації, довгострокові депозити тощо: Дт 142, 143
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	Дт 181, 182, 183
Відстрочені податкові активи	1045	Сума податку на прибуток, що підлягає відрахуванню у майбутніх періодах: Дт 17
<i>Гудвіл</i>	<i>1050</i>	<i>Дт 19 (позитивний Гудвіл, який виникає у результаті придбання підприємств і розраховується відповідно до НП(С)БУ 19</i>
Прочие внеоборотные активы	1090	Приводят внеоборотные активы, которые не попали в остальные строки этого раздела по признаку существенности
Усього за розділом I	1095	Сумма строк по разделу. Но добавляются не все строки. Исключаются те строки, которые являются составляющими других. В базовой версии = 1000+1005+1010+1015+1020+1030+1035+1040+1045+1090

II. Оборотні активи		
Запаси	1100	Дт 20, 22, 23, 25, 26, 27, 281-284 – Кт 285
<i>Виробничі запаси</i>	<i>1101</i>	<i>Дт 20, 22</i>
<i>Незавершене виробництво</i>	<i>1102</i>	<i>Дт 23, 25</i>
<i>Готова продукція</i>	<i>1103</i>	<i>Дт 26, 27</i>
<i>Товари</i>	<i>1104</i>	<i>Дт 281-284 – Кт 285</i>
Поточні біологічні активи	1110	Вартість поточних біологічних активів у тваринництві, яка оцінена за справедливою або первинною вартістю, а також рослинництво оцінене за справедливою вартістю Дт 21
<i>Векселя отримані</i>	<i>1120</i>	<i>Дт 34</i>
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	Дт 36 мінус Кт 38 + Дт 34 (якщо інформація щодо отриманих векселів не наведена у ряд. 1120)
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	Дт 371 або Дт 63 (якщо не ведеться передплата на рахунку 371)
з бюджетом	1135	Дт 641, 642
<i>за розрахунками за нарахованими доходами</i>	<i>1140</i>	<i>Забогованість за нарахованим до надходження дивидендам, процентам, роялті: Дт 373</i>
<i>за внутрішніми розрахунками</i>	<i>1145</i>	<i>Дебіторська забогованість пов'язаних сторін і забогованість за внутрішніми розрахунками Дт 682, 683</i>
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Дт 372, 374-379, 65, 66, 684, 685 и т.п. (тут зазначаються інші оборотні активи, які не були відображені в рядках розділу II)
Поточні фінансові інвестиції	1160	Дт 352
Гроші та їх еквіваленти	1165	Дт 30, 31, 333-335, 351
<i>у т.ч. готівка</i>	<i>1166</i>	<i>Зазначається з рядка 1165: Дт 30</i>
<i>рахунки у банках</i>	<i>1167</i>	<i>Зазначається з рядка 1165: Дт 31</i>
Витрати майбутніх періодів	1170	Дт 39
Інші оборотні активи	1190	Дт 331, 332, 643, 644
Усього за розділом II	1195	Сума рядків за розділом II. Проте складаються не усі – не враховуються ті рядки які є складовими інших. В базовій версії: 1100+1110+1125+1130+1135+1155+1160+1165+1170+1190
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	Вартість необоротних активів і груп вибуття, що утримуються для продажу: Дт 286
Баланс	1300	Сумм рядків 1095, 1195, 1200

ПАСИВ		
1. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Кт 40 мінус Кт 404
<i>Взноси до незареєстрованого статутного капіталу</i>	<i>1401</i>	<i>Взноси до заявленого, проте ще незареєстрованого о капіталу: Кт 404</i>
Капітал у дооцінках	1405	Кт 41
Додатковий капітал	1410	Кт 42
<i>Ємісійний дохід</i>	<i>1411</i>	<i>Кт 421</i>
Резервний капітал	1415	Кт 43
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Кт 441 або (Дт 442)*
Неоплачений капітал	1425	(Дт 46)
Вилучений капітал	1430	(Дт 45)
Усього за розділом I	1495	Сума рядків 1400, 1405, 1410, 1415, 1435 ± 1420 – рядків 1425, 1430
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	Кт 54
Довгострокові кредити банків	1510	Кт 501-504
Інші довгострокові зобов'язання	1515	Кт 505, 506, 51-53, 55
Довгострокові забезпечення	1520	Кт 471, 473, 474, 477, 478 (в частині довгострокових забезпечень на строк більше 1 року)
<i>Довгострокові забезпечення виплат персоналу</i>	<i>1521</i>	<i>Кт 471, 477</i>
<i>Благодійна допомога</i>	<i>1526</i>	<i>Кт 483 (залишок коштів, що були отримані як благодійна допомога, яка звільнена від оподаткування ПДВ)</i>
Цільове фінансування	1525	Кт 48
Усього за розділом II		Сума рядків за розділом. Для базової версії 1500+1510+1515+1520++1525
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	1600	Кт 31 (овердрафт), 60
Векселя видані (строка, що додатково вписується)	1605	Кт 62
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язанням	1610	Кт 611
товари, роботи, послуги	1615	Кт 63 + Кт 62 (якщо інформація щодо виданого векселя не наводиться у рядку 1605)
розрахунками з бюджетом	1620	Кт 641, 642
у тому числі з податку на прибуток	1621	Кт 641/ податок на прибуток
розрахунками зі страхування	1625	Кт 65
розрахунками з оплати праці	1630	Кт 66
<i>за отриманими авансами</i>	<i>1635</i>	<i>Кт 681 или 36 (якщо підприємство використовує рахунки 371 і 681 для обліку передплати)</i>

<i>за розрахунками з учасниками</i>	<i>1640</i>	<i>Заборгованість підприємства перед його учасниками (засновниками), наприклад за дивідендами: Кт 67</i>
<i>за внутрішніми розрахунками</i>	<i>1645</i>	<i>Кт 682, 683</i>
Поточні забезпечення	1660	Кт 471, 473, 474, 477, 478 (в частині поточних забезпечень на срок более 1 року)
Доходи майбутніх періодів	1665	Кт 69
Усього за розділом III		Сума рядків за розділом. Для базової версії 1600+1605+1610+1615+1620+1621+1625+1630+1660+1665
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	Кт 680
Баланс	1900	ряд. 1495 + стр. 1595 + стр. 1695 + стр. 1700 = стр. 1300
*Від'ємні значення у балансі наводяться у дужках. Дужки = знак «мінус»		

Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення такому елементу методу бухгалтерського обліку як рахунки.
2. З яких елементів складається будова рахунка?
3. Який порядок визначення сальдо на рахунках бухгалтерського обліку?
4. Класифікуйте бухгалтерські рахунки залежно від обліку активів чи джерел їх утворення.
5. Розкрийте, у чому полягає взаємозв'язок між балансом і рахунками.
6. У чому полягає значення подвійного запису?
7. Охарактеризуйте бухгалтерську проводку як певну модель взаємопов'язаних рахунків.
8. Дайте характеристику синтетичним і аналітичним рахункам.
9. Яке призначення синтетичного та аналітичного обліку?
10. Розкрийте взаємозв'язок між синтетичним та аналітичним обліком.
11. У чому полягає контрольна функція аналітичного обліку?
12. Процес організації поточного обліку.
13. Яка необхідність у використанні Журналу реєстрації господарських операцій і оборотної відомості?
14. Якою є побудова оборотної відомості за синтетичними рахунками.
15. Поясніть рівність підсумків граф оборотної відомості. Які можливі помилки?
16. У чому полягає сутність шахового принципу побудови оборотних відомостей?
17. Розкрийте контрольні-аналітичні значення і роль оборотної відомості.
18. Пояснення не застосування подвійного запису в позабалансових рахунках.

Продовження задачі 2.

Завдання:

1. Рознести залишки по синтетичних рахунках на початок місяця ТОВ «Прогрес».
2. Скласти бухгалтерські проводки по господарським операціям.
3. Визначити необхідні суми та тип операції.
4. Скласти оборотно – сальдову відомість
5. Оформити операції первинними документами (реком. Наказ Мінфіну №818)

Номер та назва рахунка	Сума, грн.	
	Дебет	Кредит
10 «Основні засоби»		
12 «Нематеріальні активи»		
13 «Знос необоротних активів»		
20 «Запаси»		
23 «НЗВ», в тому числі: - виріб А - виріб Б		
26 «Готова продукція»		
30 «Готівка»		
31 «Поточний рахунок»		
372 «Розрахунки з підзвітними особами»		
40 «Зареєстрований (резервний) капітал»		
42 «Додатковий капітал»		
60 «Короткострокові позики»		
66 «Розрахунки по оплаті праці»		
Всього		

На кожну статтю балансу, за якою в балансі вказана сума, відкрити окремий рахунок бухгалтерського обліку, наприклад:

Дебет	10 «Основні засоби»	Кредит
Сальдо початкове	245000	
Оборот по дебету	160000	Оборот по кредиту 30000
Сальдо кінцеве	375000	

Дебет	“	”	Кредит

Дебет	“	”	Кредит

Дебет	“	”	Кредит

2. Протягом звітнього кварталу (жовтень – грудень поточного року) на підприємстві відбулися наступні господарські операції:

№ оп.	Зміст операції	Сума, грн.	Проводка		Тип операції
			Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6
1.	Придбано у постачальника офісні меблі: - відображено договірну вартість меблів - зараховано меблі до складу основних засобів	10860 10860			
2.	Надійшов безоплатно від приватного підприємця об'єкт основних засобів, який потребує монтажу: - відображено первісну вартість об'єкта - прийнято до оплати рахунок АТП за перевезення об'єкту - витрачено матеріали на монтаж - сума ПДВ у вартості транспортних послуг - нарахована заробітна плата за монтаж - списано затрати по перевезенню і монтажу на збільшення початкової вартості об'єкту, зарахованого до складу основних засобів	1800 300 250 60 400			
3.	Виконано роботи з модернізації комп'ютерної програми	700			
4.	Витрати з модернізації комп'ютерної програми зараховуються на збільшення вартості програми, діючої на підприємстві				
5.	Отримано від підприємства №1 матеріал А у кількості 120 одиниць, крім того ПДВ	7500 1500			
6.	Отримано від транспортної організації рахунок за доставку матеріалів А на склад підприємства, крім того ПДВ	500 100			

7.	Отримано від підприємства №2 матеріал Б у кількості 200 одиниць, крім того ПДВ	3200 640			
8.	Отримано від підприємства №3 матеріали. Вартість матеріалів, що надійшли – 2500 грн., ПДВ – 500 грн. Розрахунки з підприємством №3 було здійснено шляхом передоплати: - перераховано постачальнику за матеріали; - відображено суму податкового кредиту з ПДВ у попередній оплаті; - надійшли та оприбутковані матеріали; - списано суму податкового кредиту з ПДВ; - проведено залік заборгованостей	3000 500 2500 500			
9.	Від Петренка І.П. отримано авансовий звіт про використання готівкових коштів на сплату послуг транспортної організації з доставки матеріалів А і Б від підприємства №3 на склад підприємства у сумі 75 грн., ПДВ – 15 грн.	75 15			
10.	З поточного рахунку підприємства перераховано грошові кошти: - підприємству №1; - підприємству №2.	9000 3840			
11.	Надійшла до каси від Петренка І.П. сума невикористаних готівкових коштів	10			
12.	З поточного рахунку надійшли до каси грошові кошти для виплати заробітної плати	7500			
13.	Видано з каси грошові кошти: - підзвітній особі на господарські потреби - заробітна плата	180 7500			
14.	За рахунок підзвітних сум придбано МШП, крім того ПДВ	150 30			

15.	На підставі авансового звіту списано з головного інженера підприємства кошти по відрядженню	210			
16.	Нарахована заробітна плата робітникам: - за виріб А - за виріб Б Всього:	5000 4500 9500			
17.	Нарахована заробітна плата робітникам, що обслуговують виробниче обладнання	700			
18.	Здійснено нарахування єдиного соціального внеску на нараховану заробітну плату (22 %): - за виріб А - за виріб Б - робітникам, що обслуговують виробниче обладнання				
19.	Нарахована заробітна плата головному інженеру, директору та головному бухгалтеру	2000			
20.	Здійснено нарахування єдиного соціального внеску на нараховану заробітну плату: головному інженеру, директору і головному бухгалтеру (22 %)				
21.	Відпущені зі складу на виробництво матеріали та списані за фактичною собівартістю: - на виріб А - на виріб Б Всього:	5000 3000 8000			
22.	Відпущені зі складу матеріали на утримання обладнання та будівлі цеху	1200			
23.	Нарахована амортизація: - будівлі цеху - виробничого обладнання	300 100			

24.	Отримано рахунок від постачальника електроенергії, що витрачена на освітлення приміщення цеху, крім того ПДВ	1000 200			
25.	В кінці місяця розподілено і списано загальновиробничі витрати: - на виріб А - на виріб Б Всього:	1780 1772 3552			
26.	В кінці місяця визначено і списано фактичну собівартість готової продукції: - виріб А - виріб Б Всього: (Залишок НЗВ на кінець місяця: виріб А – 8000 грн., виріб Б – 7000 грн. Всього – 15000 грн.)				
27.	Відпущені зі складу матеріали на утримання будівлі офісу	1800			
28.	Нарахована амортизація будівлі офісу	150			
29.	Отримано рахунок від постачальника електроенергії, що витрачена на освітлення приміщення офісу, крім того ПДВ	500 100			
30.	У ході інвентаризації виявлено та списано нестачу НЗВ	350			
31.	Відвантажена покупцям готова продукція за договірною вартістю, в тому числі ПДВ	60000 10000			
32.	Списана фактична собівартість реалізованої продукції	30343			
33.	Надійшли на поточний рахунок підприємства кошти від покупця	60000			
34.	Списана вартість матеріалів на пакування готової продукції	300			

35.	Відвантажена готова продукція покупцям на умовах попередньої оплати: - надійшли кошти від покупця на поточний рахунок - відображено суму ПДВ у складі попередньої оплати - відображена договірна вартість реалізованої готової продукції - списано суму податкового зобов'язання з ПДВ - списана фактична собівартість реалізованої готової продукції - залік заборгованостей	24000 4000 24000 4000 13400				
36.	Утримано із заробітної плати військовий збір (1,5 %)					
37.	Утримано та перераховано до бюджету податок з доходів фізичних осіб (18%)					
38.	Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості перед органами соціального страхування					
39.	Нараховано та сплачено податок з власників транспортних засобів	1200 1200				
40.	Списано на фінансовий результат: - доходи від реалізації продукції - собівартість реалізації - витрати на збут - адміністративні витрати - суму нестачі					
41.	Нараховано податок на прибуток за даними бухгалтерського обліку (18 %)					
42.	Списано на фінансовий результат нарахований податок на прибуток					
43.	Визначено кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства					

Додаткові дані:

Нарахована заробітна плата:

Міліонерченко О. М. – 400,00

Інвалідов Д. О.- 5000,00

Цибулеїд В. Н.- 4500,00

Грошовченко І. О.- 700,00

Надлужна О.М. - 2000,00

БАЛАНС
на _____ 20__ р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900		

Тема 4. Оцінка та калькуляція

1. Дайте визначення понять "оцінка" та "калькуляція", порівняйте їх.
2. Які методи (основи) оцінки передбачені в МСБО? Коротко охарактеризуйте їх.
3. Розкрийте зміст оцінки з історичною собівартістю.
4. Наведіть приклади поєднання різних методів оцінки, які передбачені стандартами обліку.
5. Розкрийте зміст поняття первісна вартість активу (на прикладі основних засобів).
6. Що таке "справедлива вартість"? Наведіть приклади ситуацій, коли використовується такий спосіб оцінки?
7. Як здійснюється оцінка нематеріальних активів у процесі їх використання?
8. Які варіанти оцінки фінансових інвестицій і в яких випадках використовуються?
9. Як оцінюють різні види виробничих запасів?
10. Розкрийте зміст поняття "чиста вартість реалізації".
11. Розкрийте зміст групування витрат за економічними елементами. Які економічні елементи витрат виділяють?
12. Охарактеризуйте групування витрат за статтями калькуляції. Які ще класифікації витрат існують?
13. Які є методи калькулювання собівартості виробництва продукції? В яких випадках вони використовуються?
14. У чому полягає прерогатива використання групування за статтями калькуляції?
15. Перспектива застосування і шляхи подальшого розвитку методів калькуляції.

Вправа 1. З'єднайте наведені нижче види вартісних оцінок з їх характеристикою.

<i>Види вартісних оцінок активів</i>	<i>Характеристика оцінки</i>
Первісна (історична)	Вартість об'єктів обліку в даний момент на ринку. Діє на ринку, в обліку не відображається (крім експертної відтворювальної)
Відновлювальна	Передбачувана вартість продажу активу на даний момент. Застосовується при побудові ліквідаційних початкових та проміжних балансів.
Поточна ринкова	Величина, що належить до розподілу на період експлуатації, який залишився. Різниця між обліковою вартістю та накопиченою амортизацією (зносом).
Залишкова (балансова)	Вартість в момент придбання (фактична собівартість). За відсутності інфляції протягом всього терміну експлуатації залишається незмінною.
Експлуатаційна	Результат перерахунку історичної або відновлювальної вартості, частіше за все в порядку, регламентованою державою, до рівня, наближеного до поточної ринкової вартості.
Ліквідаційна	Вартість, що розраховується на підставі суми передбачуваних до отримання в майбутньому економічних вигод. В російському обліку її використання необмежене, але сфера застосування не визначена.
Можлива ціна реалізації	Вартість об'єктів обліку на період експлуатації за умови планування довгострокового вибуття (реалізації об'єкта обліку). Визначається в західному обліку, нараховується як різниця між первинною та запланованою (можливою) вартістю вибуття (реалізації).
Дисконтована вартість	Умовна вартість, що дорівнює одній гривні. Застосовується для відображення в обліку та звітності об'єктів, які неможливо об'єктивно оцінити.
“Pro memoria” (для пам'яті)	Вартість об'єктів або окремих їх вузлів, запасних частин, лому або інших відходів за ціною їх можливого використання, які виникають при ліквідації об'єктів обліку. Визначається за результатами ліквідації (реалізації) об'єктів обліку.

Тема 5. Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку

Питання для обговорення.

1. Охарактеризуйте документ як джерело первинної інформації.

Документування та документація.

2. У чому полягає законодавча основа порядку документального оформлення господарських операцій?

3. Яка роль документування та документації в управлінні діяльністю підприємства?

4. Які вимоги до змісту документів?

5. Перелічіть вимоги до оформлення документів. Як виправляють помилки у бухгалтерських документах?

6. У чому полягають сутність і значення уніфікації та стандартизації документів?

7. Дайте класифікацію документів за місцем їх складання.

8. Якою є класифікація документів за їх призначенням?

9. Дайте характеристику первинних та зведених документів.

10. Класифікуйте документи за способом їх використання.

11. Якою є класифікація документів за їх змістом?

12. Розкрийте сутність та завдання документообороту на підприємстві.

13. Який порядок перевірки вхідних документів?

14. Які є етапи бухгалтерської обробки документації?

15. Яку організацію має архів на підприємстві. Які є види архівів?

16. Які існують терміни зберігання бухгалтерських документів?

17. Охарактеризуйте інвентаризацію стосовно системи бухгалтерського обліку: передумови виникнення, сутність та завдання.

18. Який порядок і строки проведення інвентаризації? Перелічіть випадки обов'язкової інвентаризації.

19. Документальне оформлення результатів інвентаризації.

20. Організація документообороту на підприємстві.

21. Для чого призначені облікові реєстри?
22. За якими ознаками поділяють облікові реєстри?
23. Охарактеризуйте техніку облікової реєстрації.
24. Які є способи виправлення помилок?
25. Наведіть приклади застосування способу "червоного сторно" для виправлення помилок.
26. Коли використовується спосіб додаткових записів для виправлення помилок?
27. Що розуміють під формою бухгалтерського обліку?
28. Дайте характеристику форми обліку Журнал-Головна.
29. Як використовують меморіально-ордерні форми?
30. Які переваги використання журнально-ордерної форми?
31. Назвіть принципи побудови журналів-ордерів.
32. Зробіть порівняльний аналіз форм бухгалтерського обліку.
33. Охарактеризуйте склад журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку.
34. Які особливості діалогової форми обліку?
35. Хто несе відповідальність за правильність реєстрації інформації?
36. У чому полягає коректурний спосіб виправлення помилок?
37. Назвіть класифікацію облікових реєстрів за будовою.
38. У чому полягає процедура закриття облікових реєстрів?
39. Перспективи розвитку форм бухгалтерського обліку?
40. Пріоритетність вибору форми бухгалтерського обліку?
41. Вплив цифровізації на розвиток форм обліку.

Вправа 1.

Поділити наведені документи на розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення та комбіновані: розрахунок податку на прибуток, довіреність на отримання матеріальних цінностей, акт приймання матеріалів, наказ про призначення комісії у справі втрачених документів, акт на списання інвентарю,

Вправа 6. Визначте терміни зберігання бухгалтерських документів в архіві підприємства

№ з/п	Види документів	Термін зберігання
1	Бухгалтерські звіти і баланси підприємств, пояснювальні записки до них: зведена річна річна квартальна	
2	Первинні документи і додатки до них, які фіксують факти здійснення господарських операцій	
3	Особові рахунки працівників, службовців, студентів	
4	Розрахункові (розрахунково-платіжні) відомості	
5	Облікові реєстри: інвентарні картки, доручення, журнали обліку, Головна книга, документи про інвентаризацію і т. ін.	

Вправа 7. Інвентаризаційною комісією, призначеною наказом директора ТОВ «Прогрес» від 20.11.2022 р. № 28 була проведена інвентаризація запасів, що знаходяться на складі № 1, станом на 01.12.2022 р. Дані про залишки запасів, що знаходяться на складі на момент проведення інвентаризації, були відображені в Інвентаризаційного опису запасів (форма № М -21).

Відповідно до даних бухгалтерського обліку:

Номенклатурний номер	Вид товарно-матеріальних цінностей	Од. виміру	Кількість	Ціна	Сума
58	пісок	т.	100	56	5600
62	цемент	уп.	10	111	1110
87	щебень	т.	44	72,5	3190
95	штукатурка	уп.	10	60	600
					10500

У ході інвентаризації встановлена фактична наявність:

пісок	100 т.
цемент	10 уп.
щебень	34 т.
штукатурка	10 уп.

1. Створити Наказ на створення інвентаризаційної комісії.
2. Заповнити Інвентаризаційний опис і Звіряльну відомість.
3. У разі необхідності відобразити нестачу (чи надлишки) відповідними бухгалтерськими проведеннями.

підприємство, організація

Ідентифікаційний

код ЄДРПОУ

Типова форма № М-21

ЗАТВЕРДЖЕНА

наказом Міністерства України

від 21 червня 1996 р. № 193

Код за УКУД

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС № _____

на _____ 20__ р.

товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться

склад, комора

на відповідальному зберіганні

посада, прізвище, ім'я, по батькові

інвентаризація проведена на підставі наказу (розпорядження) від _____ 20__ р. № _____

№№ п/п	Номенклатурний №	Найменування матеріалів	Розмір (тип)	Сорт або марка	Одиниця виміру	Фактична наявність	Ціна	Примітка

і т. д. до кінця (ліновка через 16 пунктів)

Зворотний бік форми № М-21

№№ п/п	Номенклатурний №	Найменування матеріалів	Розмір (тип)	Сорт або марка	Одиниця виміру	Фактична наявність	Ціна	Примітка
				і т. д. до кінця (ліновка через 16 пунктів)				

Всього за описом порядкових номерів _____ з № _____ по № _____

_____ прописом

Голова комісії

_____ посада, прізвище, ім'я, по батькові, підпис

Члени комісії:

_____ посада, прізвище, ім'я, по батькові, підпис

_____ посада, прізвище, ім'я, по батькові, підпис

Всі цінності, перелічені в інвентарному описі, комісією перевірені і в моїй присутності прийняті на відповідальне зберігання.

Підпис матеріально відповідальної особи

"__" _____ 20__ р.

.....																		
Разом				X			X											

Бухгалтер _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Голова інвентаризаційної комісії _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Члени інвентаризаційної комісії:

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

¹ До відомостей включаються виявлені розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів.

Законодавство України

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
3. Нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
4. Закон України "Про систему оподаткування" URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Податковий Кодекс України із змінами і доповненнями, внесеними Законами України редакція від 01.02.2016 р URL: <http://www.interbuh.com.ua>
Інтерактивна бухгалтерія: бухгалтерський сервіс
7. План рахунків бухгалтерського обліку URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>
8. Наказ Мінфіну №818 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text>
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV – URL: <http://www.interbuh.com.ua/>

Рекомендована література

1. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 396с.
2. Давидюк Т.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В. Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. – Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 392 с.
3. Кононенко Л. В. Інноваційні технології у бухгалтерському обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2014. No 1 (20). С. 161–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fub_2014_1_23
4. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б., Куц В.І. Трансформація форм бухгалтерського обліку в умовах розвитку digital-технологій. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 168. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 132-137 URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/869>
5. Кононенко Л.В., Ніколаєва С. П. Трансформація системи обліково-аналітичного забезпечення як складової управління підприємством в умовах сталого розвитку та діджиталізації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 177. Дніпро: ПДАБА, 2022. С. 69-75 <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1056>
6. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір*. 2021. No 170. С. 83–87 URL: <http://http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911>

7. Кононенко, Л., & Назарова, Г. (2020). Форми бухгалтерського обліку: ретроспектива та сучасність. *Економічний простір*, (157), 89-96. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/157-17>
8. Концепції та парадигми у розвитку теорії та методології обліку: навч. посіб. В.М. Савченко, О.В. Юрченко, Л.В. Кононенко, О.В. Пальчук, І.В. Смірнова, Н.В. Смірнова, О.М. Гай; за заг. ред. В.М. Савченко. Кропивницький: 2022. 362 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/11859>
9. Малюга Н. М., Пархоменко В. М. Бухгалтерський облік (загальна теорія): конспект лекцій в схемах і таблицях: Навчальний посібник. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2017. 66 с.
10. Навчальний посібник із дисципліни «Бухгалтерський облік» для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування галузі знань 07 «Управління і адміністрування розробники. Н.С. Акімова, О.О. Говоруха, Л.О. Кирильєва, Т. О. Євлаш. Х. : ХДУХТ, 2019. 182 с.
11. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник.- 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. 535с.